

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

กฎหมายลักษณะหนี้ (14),(15)

ศาสตราจารย์ ดร.ดาราพร ธีระวัฒน์

29 สิงหาคม 2569

หัวข้อการบรรยาย
หลักความสัมพันธ์ของ
ลูกหนี้-เจ้าหนี้หลายคน

หลักลูกหนี้ - เจ้าหนี้หลายคน

ป.พ.พ. แบ่งประเภทของความสัมพันธ์ของหนี้รายหนึ่ง
ที่มีลูกหนี้/เจ้าหนี้หลายคนเป็น 3 ประเภทคือ

1. หนี้ที่การชำระหนี้แบ่งกันได้ (มาตรา 290)
2. หนี้ร่วม (มาตรา 291-มาตรา 297)
3. หนี้ที่การชำระหนี้ไม่อาจแบ่งได้ (มาตรา 301- 302)

หนี้ที่แบ่งชำระได้ (มาตรา 290)

หมายถึง หนี้ที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้ (การชำระหนี้) อาจแบ่งเป็นส่วนเท่าๆกันได้

ผลของหนี้ที่แบ่งชำระได้

กรณีของลูกหนี้หลายคน :

ลูกหนี้แต่ละคนจะรับผิดชอบก็เพียงส่วนของตน ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วน
ของลูกหนี้คนอื่น

กรณีของเจ้าหนี้หลายคน :

เจ้าหนี้แต่ละคนมีสิทธิได้รับแต่เพียงส่วนของตน ไม่มีสิทธิรับชำระหนี้
ในส่วนของเจ้าหนี้คนอื่น

หนี้ร่วม

(มาตรา 291- มาตรา 300)

หนี้ที่มีลักษณะของการชำระหนี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (unity) เป็นหนี้ที่ไม่แบ่งแยก เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกชำระหนี้โดยสิ้นเชิงทั้งหมดจากลูกหนี้คนหนึ่งคนใดได้

หนี้ร่วม

หลักของหนี้ร่วมแยกพิจารณา 2 กรณี คือ

- **หลักของลูกหนี้ร่วม** (มาตรา 291- มาตรา 297)
- **หลักของเจ้าหนี้ร่วม** (มาตรา 298 - มาตรา 300)

หลักของลูกหนี้ร่วม

(มาตรา 291- มาตรา 297)

หลักของลูกหนี้ร่วม

1. ความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้
2. ความรับผิดชอบระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเอง

ความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้

1. เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้คนใดคนหนึ่งได้โดยสิ้นเชิง (ม.291)
2. กรณีลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งปฏิบัติกรทำให้หนี้ระงับเป็นผลให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้รับประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคน (ม.292)
3. กรณีเจ้าหนี้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง (ม.293) ย่อมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่นๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้

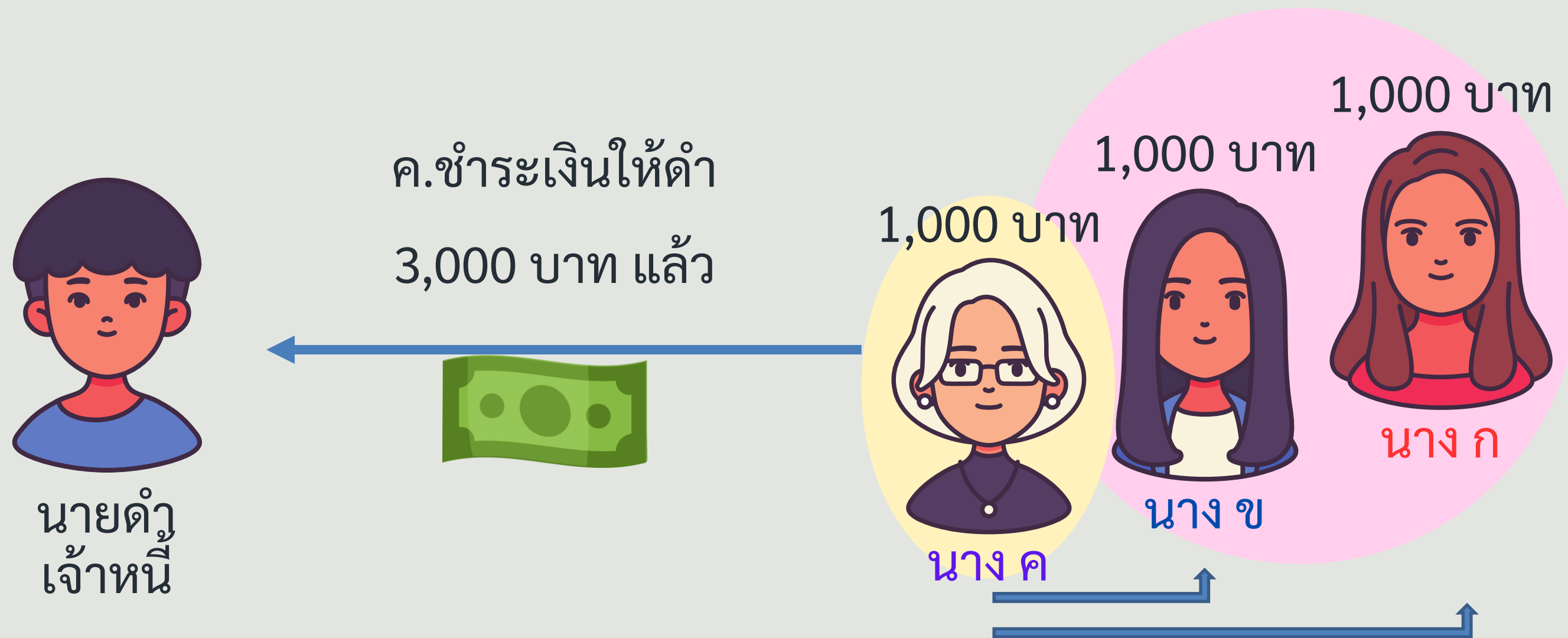
ความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้ (ต่อ)

5. กรณีเจ้าหนี้ผิดนัดต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง ย่อมเป็นคุณประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย (ม.294)
6. **เหตุส่วนตัว**เป็นไปเพื่อคุณและโทษเฉพาะลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง (ม.295)

ความรับผิดชอบระหว่างลูกหนี้ร่วมกันเอง (ม.296)

1) หลักความรับผิดชอบในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันกฎหมายให้ลูกหนี้ต่างคนต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆกัน เว้นแต่จะกำหนดเป็นอย่างอื่น

ตัวอย่างที่ 1

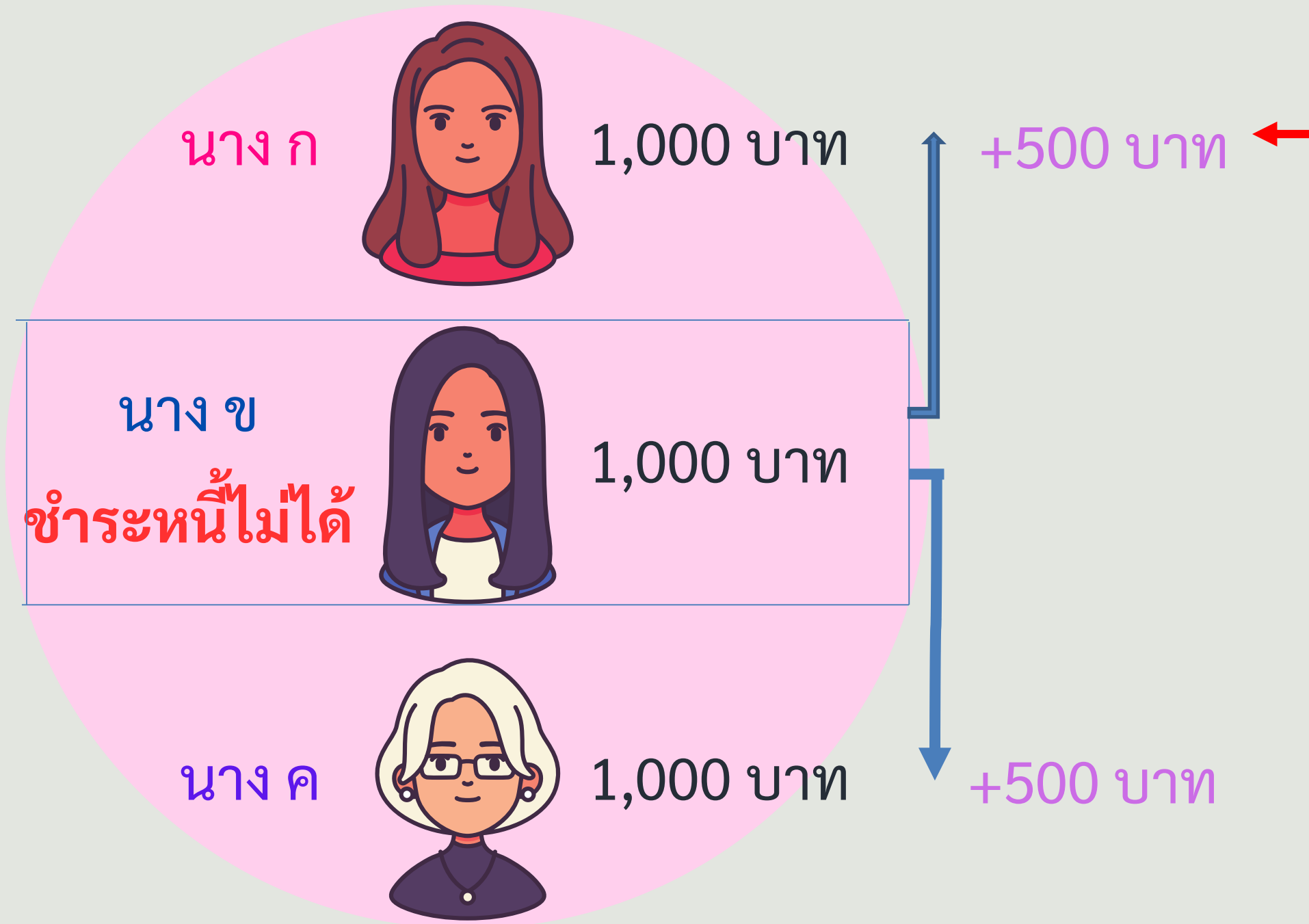

ความรับผิดชอบระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยตนเอง (ม.296) ต่อ

2) มีกรณีที่ส่วนของความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งเรียกชำระหนี้ไม่ได้

2.1 ความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆต้องรับใช้ส่วนที่ขาดหรือที่เรียกไม่ได้นั้นเพิ่มขึ้น (ตามสัดส่วนความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมในหนี้ร่วม)

ตัวอย่างที่ 2 : ผลของความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม
กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ไม่ได้

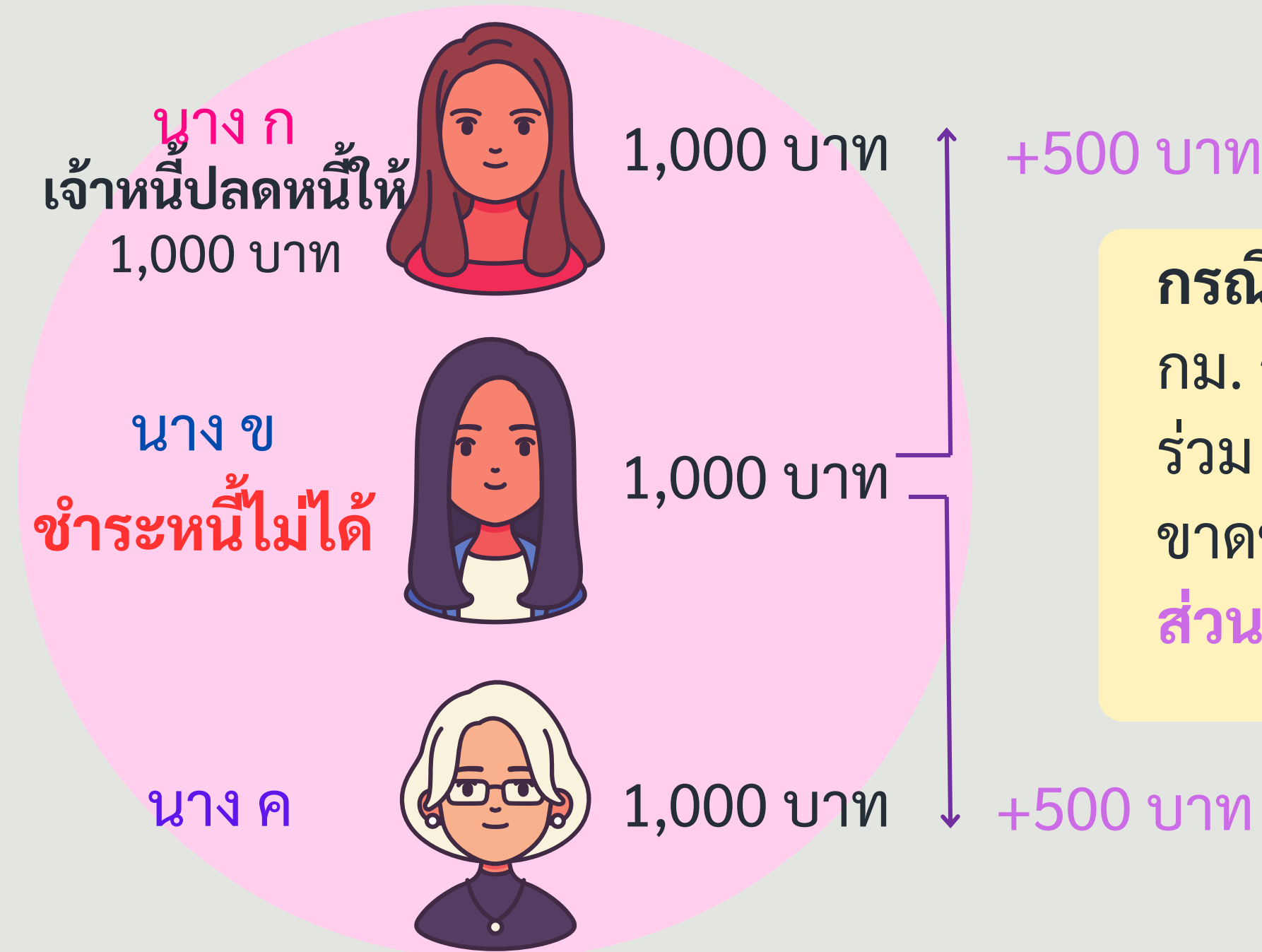

2.2 มีกรณีที่มีส่วนของความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งเรียกชำระหนี้ไม่ได้
ความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆ ต้องรับใช้ส่วนที่ขาดหรือที่เรียกไม่ได้นั้นเพิ่มขึ้น
(ตามสัดส่วนความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมในหนี้ร่วม)

+(ถ้ามี) ลูกหนี้ร่วมคนใดได้รับการปลดหนี้ไป ความรับผิดชอบที่ลูกหนี้ร่วมนั้นพึงต้อง
ชำระเพื่อส่วนที่ขาดของลูกหนี้ที่ชำระหนี้ไม่ได้นั้น ให้ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้

ตัวอย่างที่ 3 : ผลของความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ไม่ได้
+ มีลูกหนี้ร่วมอีกคนได้รับการปลดหนี้ด้วย

กรณีที่นาง ก. ได้รับการปลดหนี้
กม. กำหนดให้เจ้าหนี้รับผิดชอบในส่วนของลูกหนี้
ร่วม (นาง ก.) ที่ตนปลดหนี้ที่พึงต้องชำระเพื่อส่วนที่
ขาดของลูกหนี้ที่ชำระหนี้ไม่ได้ นั่นคือ **เจ้าหนี้ต้องรับ
ส่วนของนาง ก. 500 บาท** ไปด้วย

หลักของเจ้าหนี้ร่วม

(มาตรา 298 - มาตรา 300)

1. ผลของการเป็นเจ้าหนี้ร่วม

1) สิทธิของเจ้าหนี้ร่วมต่อลูกหนี้

เจ้าหนี้แต่ละคนมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยสิ้นเชิงได้
โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้อื่น (ม.298)

ผลของการเป็นเจ้าหนี้ร่วม(ต่อ)

2) เหตุในลักษณะคดี

(ผลที่เกิดโดยหรือเกิดกับเจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งจะมีผลถึงเจ้าหนี้ร่วมคนอื่นด้วย)

2.1 การที่เจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งผิดนัด (ม.299 วรรคหนึ่ง)

2.2 การที่เจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งมีหนี้เคลื่อนกลืนกันกับสิทธิเรียกร้อง (ม.299 วรรคสอง)

2.3 การนำบทบัญญัติ ม.292, **ม.293** มาอนุโลมใช้กับเจ้าหนี้ร่วม

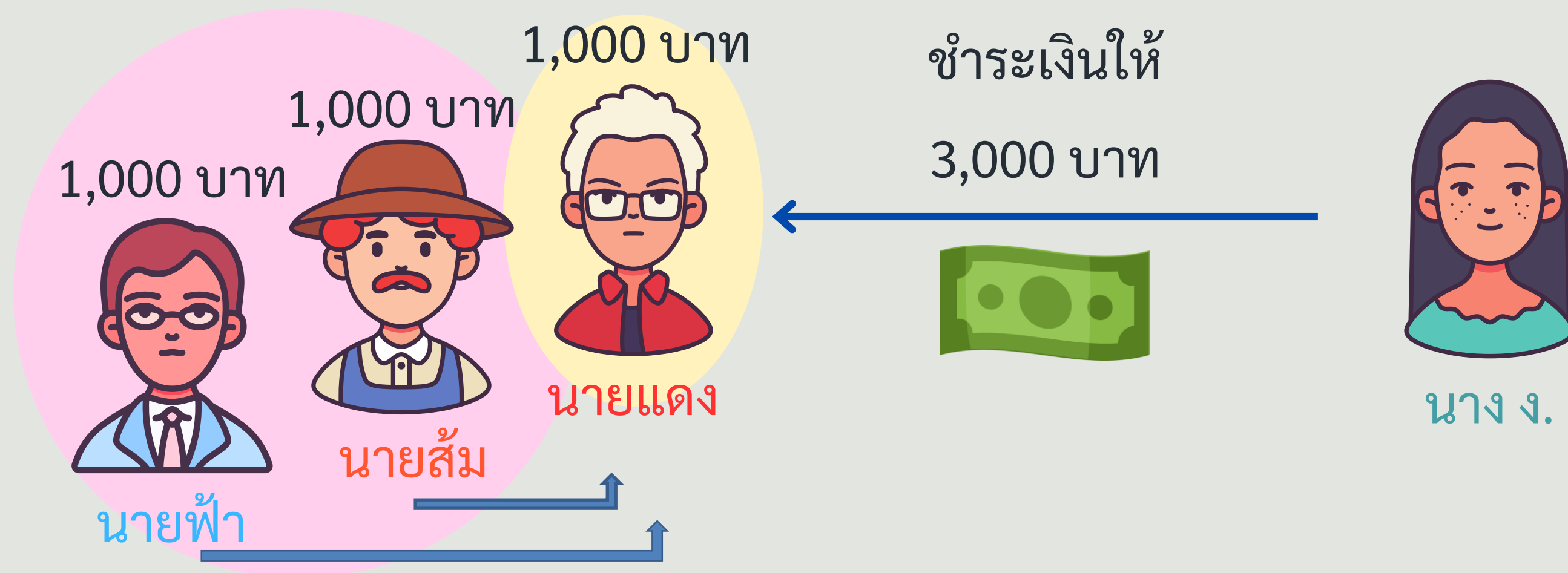
ผลของการเป็นเจ้าหนี้ร่วม(ต่อ)

- 3) เหตุส่วนตัว (ผลที่เกิดขึ้นเป็นคุณหรือโทษเฉพาะแก่เจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดเท่านั้น) ม.299 วรรคสาม ให้อนุโลม ม.295 มาใช้
- 4) การที่เจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งโอนสิทธิเรียกร้องต้องไม่กระทบถึงสิทธิของเจ้าหนี้ร่วมคนอื่น (ม.299 วรรคสาม)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกัน (ม.300)

เมื่อเจ้าหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้ร่วมคนอื่นย่อมมีสิทธิที่จะเรียกจากเจ้าหนี้ร่วมที่ได้รับชำระหนี้โดยส่วนเท่าๆกัน เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

ตัวอย่าง

หนี้ที่แบ่งชำระกันไม่ได้

(มาตรา 301- 302)

หมายถึง หนี้ที่การชำระหนี้ไม่อาจแบ่งชำระกันได้ เพราะ

1. สภาพของหนี้ หรือ
2. ข้อตกลงในสัญญา

หนี้แบ่งชำระกันไม่ได้

หนี้แบ่งชำระไม่ได้ แยกพิจารณาเป็น 2 กรณี

1. กรณีที่มีลูกหนี้หลายคนในหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้
2. กรณีที่มีเจ้าหนี้หลายคนในหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้

ลูกหนี้หลายคนในหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้

มาตรา 301 กฎหมายให้ลูกหนี้หลายคนนี้ต้องรับผิดชอบอย่างเช่น “ลูกหนี้ร่วม”
อนุโลมหลัก “ลูกหนี้ร่วม” มาใช้บังคับ

เจ้าหนี้หลายคนในหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้

มาตรา 302 เจ้าหนี้หลายคนในหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้ กฎหมายไม่ถือว่าเป็นเจ้าหนี้ร่วม

ความสัมพันธ์เจ้าหนี้หลายคน ในหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้

หลักของมาตรา 302

1. สิทธิในการเรียกชำระหนี้ – เจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกชำระหนี้ได้ก็แต่เพื่อได้ ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วยกันหมดทุกคน (เช่นเดียวกับการชำระหนี้ของลูกหนี้)
2. ข้อความจริงที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเจ้าหนี้คนใด มีผลกับเจ้าหนี้คนนั้นเท่านั้น ไม่มีผลต่อเจ้าหนี้คนอื่น